

WYTYCZNE
SZEFA OBRONY CYWILNEJ KRAJU
z dnia 04.12. 2018 r.

w sprawie zasad postępowania z zasobami budownictwa ochronnego

Na podstawie art. 17 ust. 4 pkt 2 i ust. 5 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2018 r., poz. 1459, z późn. zm.) w związku z § 2 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin (Dz. U. poz. 850), w celu zapewnienia właściwej realizacji zadań związanych z budownictwem ochronnym jako zadaniem obrony cywilnej, wprowadza się niniejsze wytyczne w sprawie zasad postępowania z zasobami budownictwa ochronnego. Wytyczne określają zalecenia odnośnie postępowania z zasobami budownictwa ochronnego w zakresie:

- 1) uwzględniania miejsc ochronnych na etapie uzgadniania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w szczególności wykorzystanie garaży podziemnych lub innych pomieszczeń, które ze względu na usytuowanie mogą zapewnić podstawową funkcję ochronną;
- 2) zapobieżenia spadkowi ilościowemu istniejących budowli ochronnych;
- 3) uwzględnienia możliwości stosowania rozwiązań technicznych dostosowanych do potrzeb i możliwości, w tym "ukryć do doraźnego przygotowania" o minimalnych właściwościach osłonowych;
- 4) prowadzenia ewidencji budowli ochronnych na jednolitych zasadach i uzupełnianie danych o istniejących budowlach ochronnych zgodnie ze stanem faktycznym;
- 5) przekwalifikowania budowli ochronnych, które przestały spełniać wymagania przewidziane dla schronów, a potencjalnie nadają się na ukrycia lub ukrycia do doraźnego przygotowania;
- 6) likwidowania budowli ochronnych trwale pozbawionych funkcji ochronnej, które zagrażają zdrowiu lub życiu i nie nadają się do remontu lub wykorzystania na ukrycia do doraźnego przygotowania;
- 7) wprowadzenia jednolitych wytycznych w zakresie stosowania przez terenowych szefów obrony cywilnej istniejących przepisów prawa mających zastosowanie do budowli ochronnych, w tym ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2018 r., poz. 1459, z późn.

zm.) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 r. w sprawie powszechnej samoobrony ludności (Dz. U. poz. 421) do czasu systemowego uregulowania budownictwa ochronnego w przepisach ustawowych i aktach wykonawczych.

Rozdział 1

Zasady planowania budowli ochronnych

§ 1

Budowle ochronne dla ludności powinny się planować i realizować w ramach środków własnych inwestora, zgodnie z zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzjami o warunkach zabudowy, analizami zagrożeń dotyczącymi podwyższania stanów gotowości obronnej państwa i ustaleniami zawartymi w planach obrony cywilnej.

§ 2

Szef obrony cywilnej województwa (wojewoda), powiatu (starosta) oraz gminy (wójt, burmistrz, prezydent miasta) uwzględnią miejsca ochronne w ukryciach podstawowej odporności w projektach nowo wznoszonych budynków użyteczności publicznej realizowanych w ramach inwestycji celu publicznego dla takiej liczby osób (np. interesantów, pracowników, dzieci w placówkach przedszkolnych i szkolnych), która wynika z założeń projektowych dla danego budynku lub zespołu budynków.

§ 3

Planowane budowle ochronne mogą być wspólne dla zespołu budynków, jeżeli odległość od miejsca stałego przebywania ludzi mających z nich korzystać nie przekracza 150 metrów.

§ 4

Właściwi terenowo szefowie obrony cywilnej oraz kierownicy wyznaczonych podmiotów gospodarczych w uzgodnieniu z szefami obrony cywilnej uwzględniają potrzeby w zakresie planowania miejsc ochronnych w analizach zagrożeń dotyczących podwyższania stanów gotowości obronnej państwa.

§ 5

W granicach administracyjnych miast planowanie zbiorowej ochrony ludności w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego powinno być ukierunkowane na docelowe zapewnienie miejsc w budowlach ochronnych oraz ukryciach do doraźnego przygotowania dla co najmniej 25% ogółu ludności zameldowanej na obszarze administracyjnym danego miasta, z uwzględnieniem planów ewakuacji III stopnia dla pozostałej, niechronionej ludności.

§ 6

W ramach uwzględniania potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 8 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2018 r. poz. 1945, z późn. zm.) i opiniowania projektów aktów prawa miejscowego w zakresie dotyczącym obrony cywilnej na podstawie § 3 pkt 16 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin (Dz. U. z 2002 r., Nr 96, poz. 850), szef obrony cywilnej gminy (wójt, burmistrz, prezydent miasta) uwzględnia planowanie miejsc w budowlach ochronnych w granicach administracyjnych miast, w sporządzanych projektach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy.

§ 7

W sporządzanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy, o których mowa w § 6, szef obrony cywilnej gminy (wójt, burmistrz, prezydent miasta) planuje obiekty podwójnej funkcji, w szczególności nowo powstające garaże podziemne lub inne pomieszczenia najniższej położonej kondygnacji jako ukrycia podstawowej odporności, zapewniające w razie potrzeby możliwość zaadoptowania do funkcji ochronnej dla takiej liczby osób, która wynika z założeń projektowych dla danego budynku lub zespołu budynków.

§ 8

Szef obrony cywilnej województwa (wojewoda) w ramach oceny zgodności miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z przepisami prawa sprawdza, czy w zapisach planu uwzględniono potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa, o których mowa w § 6.

§ 9

Na terenach niezabudowanych obejmujących w szczególności publiczne parki, skwery, tereny nieutwardzonych boisk lub dziedzińców usytuowanych przy samorządowych placówkach oświatowych wyznacza się potencjalne miejsca realizacji ukryć przewidzianych do doraźnego przygotowania w sytuacji podwyższenia gotowości obronnej państwa lub innego zagrożenia, w formie budowli wolnostojących (szczeliny przeciwlotnicze). Miejsca te uwzględnia się w ewidencji ukryć do doraźnego przygotowania, w kategorii „miejsca planowanych budowli wolnostojących”.

§ 10

W celu zapewnienia ciągłości funkcjonowania organów realizujących zadania ochrony ludności i obrony cywilnej oraz organów, na które nałożono realizację w czasie wojny zadań obronno-mobilizacyjnych:

- 1) na potrzeby urzędów wojewódzkich i miejskich właściwy terenowo szef obrony cywilnej przygotowuje i zapewnia funkcjonowanie: budowli ochronnych przeznaczonych na stanowiska kierowania obroną cywilną (SKOC) oraz stanowiska kierowania zadaniami obronno-mobilizacyjnymi (SKZO), spełniających wymagania przewidziane dla schronów kategorii P (odporności podstawowej) określone w załączniku do wytycznych;
- 2) w innych rejonach wyznaczonych w planach pozamilitarnych przygotowań obronnych właściwy terenowo szef obrony cywilnej przygotowuje i zapewnia funkcjonowanie zapasowych stanowisk kierowania w pomieszczeniach istniejących budynków użyteczności publicznej.

§ 11

Budowle ochronne, o których mowa w § 10, mogą być usytuowane w budynkach lub w formie budowli wolnostojących, zlokalizowanych w granicach administracyjnych właściwego województwa lub miasta, przy czym dopuszcza się najem pomieszczeń budowli ochronnych należących do innych podmiotów w celu adaptacji na stanowiska kierowania obroną cywilną (SKOC) lub stanowiska kierowania zadaniami obronno-mobilizacyjnymi (SKZO).

§ 12

Przy obliczaniu wskaźnika intensywności oraz powierzchni zabudowy na terenie objętym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego lub decyzją o warunkach zabudowy, do powierzchni całkowitej zabudowy na działce budowlanej nie wlicza się powierzchni całkowitej budowli ochronnych lub ich części, które są całkowicie zagłębione w ziemi.

§ 13

Warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać budowle ochronne określa załącznik do wytycznych.

Rozdział 2

Zasady nadzoru i kontroli budowli ochronnych

§ 14

Na podstawie § 4 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin (Dz. U. poz. 850), szef obrony cywilnej gminy (wójt, burmistrz, prezydent miasta) nadzoruje i kontroluje zasoby budowli ochronnych, które należą do jednostek organizacyjnych działających na obszarze gminy.

§ 15

Szef obrony cywilnej gminy (wójt, burmistrz, prezydent miasta) w ramach kontroli przygotowań w zakresie samoobrony oraz określania sposobów przygotowania i wykorzystania pomieszczeń ochronnych przeprowadza przeglądy pozostałych zasobów budowli ochronnych na podstawie § 10 ust. 2 pkt 3 w związku z § 10 ust. 1 pkt 2–4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 r. w sprawie powszechnej samoobrony ludności (Dz. U. poz. 421).

§ 16

1. Przeglądy mające na celu sprawdzenie stanu technicznego oraz utrzymania budowli ochronnych ujmowane są w rocznych planach działania właściwych terenowo szefów obrony cywilnej. Planowe przeglądy całego zasobu budowli ochronnych na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego powinny odbywać się w ciągu 10 lat, a pozaplanowe – stosownie do potrzeb, w przypadku konieczności sprawdzenia stanu budowli ochronnej. O terminie

przeгляdu właściwy terenowo szef obrony cywilnej na szczeblu gminy informuje właściciela lub zarządcę budowli ochronnej.

2. Przeglądy obiektów zakwalifikowanych jako „ukrycia do doraźnego przygotowania” realizowane są pozaplanowo – stosownie do potrzeb, w przypadku konieczności sprawdzenia stanu obiektu budowlanego.

§ 17

W przypadku odmowy udostępnienia budowli ochronnej przez właściciela lub zarządcę na potrzeby przeglądu, szef obrony cywilnej sporządza odpowiednią notatkę i powiadamia na piśmie organ nadzoru budowlanego właściwy ustawowo w sprawach kontroli utrzymania obiektów budowlanych.

§ 18

Zadania związane z nadzorem i kontrolą zasobu budowli ochronnych przeprowadza przedstawiciel właściwego terenowo szefa obrony cywilnej, który wykonuje samodzielnie tylko czynności wymagające podstawowej znajomości budowli ochronnych i sprzętu obrony cywilnej będącego na ich wyposażeniu.

§ 19

Do wykonywania czynności wymagających specjalistycznej wiedzy z zakresu budownictwa i dotyczących bezpośrednio oceny zgodności rozwiązań architektoniczno-budowlanych z przepisami techniczno-budowlanymi upoważniona jest wyznaczona przez właściwego terenowo szefa obrony cywilnej (wójta, burmistrza, prezydenta miasta) osoba posiadająca uprawnienia do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie, np. pracownik urzędu gminy (miasta) właściwy w sprawach oceny stanu technicznego budynków.

§ 20

Określenie, w wyniku przeglądu, stanu technicznego budowli ochronnej powinno się sprowadzać do dokonania ogólnej oceny zgodności danych ewidencyjnych ze stanem faktycznym, oceny tych części i elementów budowli ochronnej, które decydująco wpływają na jej przydatność do spełnienia założonej funkcji ochronnej, sprecyzowania wniosków i uwag, a także możliwych terminów realizacji zaleceń pokontrolnych.

§ 21

W celu wyegzekwowania realizacji zaleceń pokontrolnych, o których mowa w § 20, zaleca się stosowanie przez szefa obrony cywilnej gminy (wójta, burmistrza, prezydenta miasta) upoważnienia określonego w § 10 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 r. w sprawie powszechnej samoobrony ludności (Dz. U. poz. 421).

§ 22

Protokół przeglądu może zostać sporządzony na uproszczonym formularzu, którego wzór określa część 10 załącznika do wytycznych. Egzemplarz protokołu przeglądu powinien być przechowywany w organie przeprowadzającym kontrolę jako załącznik do karty ewidencyjnej, a odpis przekazany na żądanie właścicielowi lub zarządcy.

§ 23

Przeprowadzenie przeglądu odnotowuje się w książce obsługi bieżącej i konserwacji obiektu budowlanego.

Rozdział 3

Zasady prowadzenia ewidencji budowli ochronnych i ukryć do doraźnego przygotowania

§ 24

Ewidencje budowli ochronnych i ukryć do doraźnego przygotowania są dokumentami prowadzonymi na użytek służbowy właściwych terenowo szefów obrony cywilnej, wykorzystywanymi na potrzeby planowania obrony cywilnej, obejmującymi obiekty budowlane, które ze względu na swoją konstrukcję mogą być brane pod uwagę przy planowaniu miejsc schronienia.

§ 25

Ewidencje budowli ochronnych i ukryć do doraźnego przygotowania są jawne, a karty ewidencyjne obiektów mogą być udostępniane do wglądu w obecności osoby uprawnionej do prowadzenia ewidencji.

§ 26

Odpis karty ewidencyjnej udostępnia się na żądanie właścicielowi lub zarządcy obiektu budowlanego.

§ 27

Ewidencje budowli ochronnych i ukryć do doraźnego przygotowania na szczeblu gminy udostępniane są w formie tabelarycznej na stronie podmiotowej organu nadzorującego w Biuletynie Informacji Publicznej w zakresie obejmującym dane adresowe, przeznaczenie, typ budowli ochronnej, pojemność i stan przygotowania.

§ 28

Publicznemu udostępnianiu nie podlegają informacje o budowlach ochronnych usytuowanych w obiektach infrastruktury krytycznej oraz stanowiska kierowania zadaniami obronno-mobilizacyjnymi (SKZO), którym na podstawie przepisów o ochronie informacji niejawnych nadano odpowiednią klauzulę tajności i które ujmowane są w niejawnych wykazach budowli ochronnych.

§ 29

Założenie ewidencji budowli ochronnych i ukryć do doraźnego przygotowania oraz aktualizacja danych, w tym wpisywanie i wykreślanie obiektów ze stanu ewidencyjnego stanowi czynność materialno-techniczną, dokonywaną z urzędu przez właściwego terenowo szefa obrony cywilnej na podstawie ustalonego stanu faktycznego (protokołów przeglądu lub dokumentacji techniczno-budowlanej) i nie następuje w toku postępowania administracyjnego.

§ 30

Szefowie obrony cywilnej powiatów i województw prowadzą w formie tabelarycznej zestawienia zbiorcze budowli ochronnych i ukryć do doraźnego przygotowania znajdujących się odpowiednio na terenie powiatu i województwa, na podstawie aktualnych informacji w formie tabelarycznej, które:

- 1) szefowie obrony cywilnej gmin przekazują do szefów obrony cywilnej powiatów;
- 2) szefowie obrony cywilnej powiatów przekazują do szefów obrony cywilnej województw.

§ 31

Właściwi terenowo szefowie obrony cywilnej województw, powiatów i gmin prowadzą w formie tabelarycznej:

- 1) ewidencje budowli ochronnych obejmujące istniejące schrony i ukrycia;
- 2) w oddzielnej tabeli – ewidencje ukryć do doraźnego przygotowania obejmujące:
  - a) wstępnie wytypowane ukrycia w istniejących obiektach budowlanych,
  - b) miejsca planowanych budowli wolnostojących.

§ 32

Ewidencje budowli ochronnych i ukryć do doraźnego przygotowania prowadzone w formie tabelarycznej powinny zawierać podstawowe informacje o zasobach ochronnych na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego:

- 1) numer ewidencyjny (jeżeli nadano);
- 2) dane adresowe (miejscowość, dokładny adres lub określenie lokalizacji, w przypadku ewidencji prowadzonych na szczeblu województwa – dodatkowo powiat);
- 3) nazwa administratora;
- 4) przeznaczenie („M” – dla mieszkańców; „Z” – dla załóg zakładów pracy);
- 5) typ budowli ochronnej („S” – schron; „U” – ukrycie);
- 6) orientacyjną wytrzymałość w megapaskalach [MPa] o wartości określonej na podstawie dokumentacji, ekspertyzy lub z uwzględnieniem typowych wytrzymałości w przypadku niżej wymienionych rodzajów budowli ochronnych:
  - a) całkowicie zagłębione w ziemi budowle ochronne o konstrukcji żelbetowej, z wyjątkiem zakrytych rowów (szczelin przeciwlotniczych) – 0,05 MPa,
  - b) całkowicie zagłębione w ziemi w ziemi budowle ochronne ze ścianami ceglanymi o grubości co najmniej 64 cm – 0,05 MPa,
  - c) całkowicie zagłębione w ziemi w ziemi budowle ochronne ze ścianami ceglanymi o grubości co najmniej 51 cm – 0,03 MPa,
  - d) częściowo zagłębione w ziemi budowle ochronne ze ścianami ceglanymi o grubości co najmniej 64 cm – 0,03 MPa,

- e) częściowo zagłębione w ziemi w ziemi budowle ochronne ze ścianami ceglanymi o grubości co najmniej 51 cm – 0,02 MPa,
  - f) zakryte rowy (szczeliny przeciwlotnicze) – 0,02 MPa,
  - g) ukrycia do doraźnego przygotowania lub zabezpieczające tylko przed promieniowaniem przenikliwym z opadu promieniotwórczego, w tym niewzmocnione garaże podziemne i piwnice o grubości ścian poniżej 51 cm – 0,01 MPa;
- 7) pojemność;
  - 8) rok budowy;
  - 9) rok ostatniej modernizacji (jeżeli była przeprowadzona);
  - 10) w przypadku istniejących schronów i ukryć – stan przygotowania:
    - a) „przygotowanie częściowe”,
    - b) „pełne przygotowanie”,
    - c) „w gotowości eksploatacyjnej”;
  - 11) w przypadku ukryć do doraźnego przygotowania – stan przygotowania:
    - a) „wytypowane”,
    - b) „planowana budowa”,
    - c) „przygotowane”;
  - 12) sposób wykorzystania w okresie pokoju;
  - 13) opcjonalnie – dodatkowe adnotacje o budowlu ochronnej.

§ 33

Na obszarach położonych poza granicami administracyjnymi miast ewidencje budowli ochronnych i ukryć do doraźnego przygotowania prowadzi się wówczas, gdy na terenie jednostki samorządu terytorialnego znajdują się już budowle ochronne lub wytypowano ukrycia do doraźnego przygotowania.

§ 34

Uwzględnieniu w ewidencji budowli ochronnych podlegają wszystkie zasoby schronów i ukryć znajdujących się na obszarze administracyjnym jednostki samorządu terytorialnego.

§ 35

Założenie i prowadzenie ewidencji budowli ochronnych i ukryć do doraźnego przygotowania, z upoważnienia właściwego terenowo szefa obrony cywilnej powinno być realizowane przez komórkę organizacyjną lub samodzielne stanowisko wykonujące zadania ochrony ludności i obrony cywilnej:

- 1) na szczeblu gminy – w urzędzie gminy lub miasta;
- 2) na szczeblu powiatu – w starostwie powiatowym, we współpracy z gminami;
- 3) na szczeblu województwa – w urzędzie wojewódzkim, we współpracy z gminami i powiatami.

§ 36

Szef obrony cywilnej gminy po założeniu ewidencji sporządza karty ewidencyjne dla wszystkich budowli ochronnych objętych ewidencją (z wyłączeniem ukryć do doraźnego przygotowania), zawierające w szczególności:

- 1) charakterystykę budowli ochronnej, w tym: dane adresowe, nazwę właściciela i zarządcy, rodzaj i kategorię budowli ochronnej, konstrukcję ścian i stropów (np. cegła, żelbet), powierzchnię ogólną i użytkową, pojemność, przeznaczenie, wykaz instalacji i urządzeń schronowych, rok budowy, uwagi na temat przeprowadzonych remontów;
- 2) orientacyjną wytrzymałość;
- 3) uproszczony szkic pomieszczeń budowli ochronnej (do karty można załączyć rysunek z projektu budowlanego);
- 4) wykaz zasadniczych prac niezbędnych do doprowadzenia budowli ochronnej do gotowości eksploatacyjnej;
- 5) w przypadku wystąpienia przez właściciela lub zarządcę o zmianę funkcji budowli ochronnej w czasie stałej gotowości obronnej państwa – kartę uzgodnienia wykorzystania budowli ochronnej w czasie pokoju na cele niezwiązane z ochroną ludności (np. komórki lokatorskie, szatnie dla pracowników, magazyn).

§ 37

Wzór dla nowo sporządzanych kart ewidencyjnych określa część 10 załącznika do wytycznych.

§ 38

Istniejące karty ewidencyjne sporządzone według innych wzorów zachowują ważność.

§ 39

W przypadku ukryć do doraźnego przygotowania założenie kart ewidencyjnych przewiduje się dopiero, gdy w danym obiekcie budowlanym przygotowano ukrycie lub zbudowano ukrycie w formie budowli wolnostojącej.

§ 40

W przypadku dotychczasowych budowli ochronnych posiadających karty ewidencyjne, przekwalifikowanych na ukrycia do doraźnego przygotowania, karty ewidencyjne przechowuje się w osobnym segregatorze przewidzianym dla ukryć do doraźnego przygotowania.

§ 41

Karty ewidencyjne, jeżeli zostały przygotowane w formie elektronicznej, powinny być również wydrukowane i przechowywane w formie papierowej przez organ prowadzący kartę.

§ 42

Szef obrony cywilnej gminy (wójt, burmistrz, prezydent miasta) uzgadnia organem architektoniczno-budowlanym właściwym terenowo w sprawach wydawania pozwoleń na budowę sposób informowania o planowanych do realizacji budowlach ochronnych i garażach wielostanowiskowych.

§ 43

Na podstawie dokumentacji architektoniczno-budowlanej, niezwłocznie po oddaniu obiektu budowlanego do użytku właściwy terenowo Szef Obrony Cywilnej z urzędu wpisuje:

- 1) do ewidencji budowli ochronnych – nowo powstałe budowle ochronne;
- 2) do ewidencji ukryć do doraźnego przygotowania – garaże wielostanowiskowe niebędące budowlami ochronnymi, jeżeli posiadają konstrukcję żelbetową i są zagłębione w ziemi przynajmniej częściowo.

§ 44

Szef obrony cywilnej gminy informuje pisemnie szefów obrony cywilnej powiatu i województwa o budowlach ochronnych, które zostały wpisane do ewidencji, w celu aktualizacji danych ewidencyjnych.

§ 45

1. Szef obrony cywilnej gminy ustala z właściwym terenowo organem architektoniczno-budowlanym tryb wstępnego typowania obiektów budowlanych, które potencjalnie mogą być brane pod uwagę przy planowaniu ukryć do doraźnego przygotowania, z wykorzystaniem dostępnej dokumentacji obiektów budowlanych.

2. Uwzględnieniu w ewidencji ukryć do doraźnego przygotowania, ze względu na potencjalnie korzystne właściwości osłonowe podlegają obligatoryjnie niżej wymienione obiekty budowlane:

- 1) garaże wielostanowiskowe o konstrukcji żelbetowej zagłębione w gruncie przynajmniej częściowo;
- 2) piwnice budynków wykonanych w technologii wielkiej płyty o wysokości do 5 kondygnacji naziemnych włącznie nad piwnicą;
- 3) na terenie miasta stołecznego Warszawy – podziemne stacje metra, o ile nie zostały ujęte jako budowle ochronne innych kategorii.

3. Po przeprowadzeniu wstępnej oceny i oględzin, w ewidencji ukryć do doraźnego przygotowania można ponadto uwzględnić:

- 1) całkowicie lub częściowo zagłębione w ziemi piwnice o konstrukcji murowanej w budynkach placówek oświatowych, przedszkoli i innych budynków użyteczności publicznej, usytuowane w budynkach o wysokości nieprzekraczającej dwóch kondygnacji naziemnych (nie wliczając drewnianych poddaszy);
- 2) istniejące budowle umocnione (np. zakryte rowy przeciwlotnicze, elementy dawnych fortyfikacji), jeżeli po posprzątaniu oraz przystosowaniu mogą być potencjalnie wykorzystane na potrzeby realizacji doraźnych ukryć wolnostojących – o ile konstrukcja tych budowli nie nosi widocznych uszkodzeń, zwłaszcza pęknięć lub zarysowań stropu.

§ 46

Przy wstępnym wytypowaniu ukryć do doraźnego przygotowania w budynkach lub w formie budowli wolnostojących należy uwzględnić:

- 1) odległość od miejsca przebywania ludzi – nie więcej niż 150 m;
- 2) usytuowanie poza terenami, które mogą ulec podtopieniu;
- 3) odległość od instalacji paliwowych, kotłowni wysokociśnieniowych, składów i magazynów zaliczanych do I, II lub III kategorii niebezpieczeństwa pożarowego o pojemności powyżej 20 ton, składów i magazynów materiałów żrących lub cuchnących o pojemności ponad 100 ton – nie mniejszą niż 100 m.

§ 47

Obiekty wstępnie wytypowane do doraźnego przygotowania podlegają wpisaniu do ewidencji ukryć do doraźnego przygotowania z urzędu, przy czym ich ewentualne wykorzystanie na potrzeby ochrony ludności przewiduje się dopiero w sytuacji podwyższenia gotowości obronnej państwa lub innego zagrożenia, zalecając wcześniejsze przeprowadzenie specjalistycznej oceny technicznej przez wyznaczoną przez właściwego terenowo szefa obrony cywilnej (wójta, burmistrza, prezydenta miasta) osobę posiadającą uprawnienia do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie, np. pracownika organu administracji publicznej właściwego w sprawach oceny stanu technicznego budynków lub inną uprawnioną osobę.

§ 48

Do czasu zaadaptowania do funkcji ochronnej, obiekty wstępnie wytypowane do doraźnego przygotowania nie stanowią budowli ochronnych w rozumieniu niniejszych wytycznych.

§ 49

Pojemność obiektów wstępnie wytypowanych do doraźnego przygotowania określa się przy założeniu, że minimalna powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę powinna wynosić $\geq 1,0$ m², a w przypadku planowania ukryć wolnostojących zalecana rezerwa terenu powinna wynosić ≥ 150 m² na każde 50 osób, dla których zaplanowano ukrycie.

§ 50

Pomieszczenie lub zespół pomieszczeń w obrębie jednej strefy pożarowej może stanowić ukrycie doraźne o pojemności nie przekraczającej 300 osób (nie dotyczy ukryć doraźnych w formie tuneli osłoniętych co najmniej 15-metrową warstwą nadkładu ziemnego oraz stacji metra).

§ 51

Uwzględnienie obiektu budowlanego w ewidencji budowli ochronnych lub ukryć do doraźnego przygotowania nie ogranicza praw właściciela do korzystania z obiektu budowlanego i przeznaczenia pomieszczeń w czasie stałej gotowości obronnej państwa na inną funkcję, przy zachowaniu zgodności z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2018 r., poz. 1202, z późn. zm.) i ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2018 r., poz. 1459, z późn. zm.).

§ 52

Szef obrony cywilnej gminy wydaje na wniosek zainteresowanego podmiotu kartę uzgodnienia wykorzystania budowli ochronnej na cele niezwiązane z ochroną ludności, przy czym zaleca się stosowanie przepisów § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 r. w sprawie powszechnej samoobrony ludności (Dz. U. poz. 421) w celu określenia zakresu ewentualnej przebudowy oraz sposobu przygotowania obiektu budowlanego do ochrony w przypadku podwyższenia stanu gotowości obronnej państwa.

§ 53

Szef obrony cywilnej gminy załącza egzemplarz karty uzgodnienia do karty ewidencyjnej budowli ochronnej, a odpis przekazuje zainteresowanemu podmiotowi wraz z informacją, że zmiana sposobu użytkowania budowli ochronnej powinna odbywać się na zasadach określonych w art. 71 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2018 r., poz. 1202, z późn. zm.).

§ 54

W ramach uzgodnienia zmiany sposobu użytkowania, szef obrony cywilnej gminy aktualizuje dane ewidencyjne, w uzasadnionych przypadkach kwalifikując budowlę ochronną do innej kategorii (np. „ukrycie do doraźnego przygotowania”).

§ 55

Szef obrony cywilnej gminy podejmuje z urzędu, w formie czynności materialno-technicznej, odpowiednią aktualizację danych ewidencyjnych na podstawie protokołu przeglądu budowli ochronnej, informując o wpisie szefa obrony cywilnej powiatu i województwa, w przypadku:

- 1) budowli ochronnej, która przestała spełniać wymagania przewidziane dla schronów (np. z powodu przerwania płaszczyzny hermetyzacji lub zdemontowania urządzeń filtrowentylacyjnych) – poprzez przekwalifikowanie dotychczasowego schronu na „ukrycie”;
- 2) budowli ochronnej czasowo nienadającej się na potrzeby ochrony ludności, w szczególności z powodu usterek zagrażających bezpieczeństwu użytkowania, dewastacji, zaśmiecenia, zawilgocenia, odcięcia wentylacji, zasypania wyjścia zapasowego, pozbawienia drzwi, nieprofesjonalnie przeprowadzonych prac budowlanych lub instalacyjnych – poprzez przekwalifikowanie dotychczasowej budowli ochronnej na „ukrycie do doraźnego przygotowania” oraz wskazanie na karcie ewidencyjnej zasadniczych prac niezbędnych do przywrócenia funkcji ochronnej;
- 3) budowli ochronnej, która została wyremontowana lub przebudowana w ramach modernizacji – poprzez przekwalifikowanie do odpowiedniej kategorii;
- 4) przebudowy układu konstrukcyjnego lub funkcjonalnego budowli ochronnej skutkującego zmniejszeniem bądź zwiększeniem pojemności – poprzez zmianę danych o pojemności oraz aktualizację rysunków na karcie ewidencyjnej.

§ 56

W ramach aktualizacji kart ewidencyjnych uwzględnia się aktualnie obowiązujące kategorie schronów i ukryć:

- 1) schrony o odporności 0,1 MPa lub większej podlegają zakwalifikowaniu jako schrony kategorii A;
- 2) schrony o odporności 0,03 MPa – 0,095 MPa podlegają zakwalifikowaniu jako schrony kategorii P;
- 3) ukrycia o odporności 0,03 MPa lub większej podlegają zakwalifikowaniu jako ukrycia kategorii I;
- 4) pozostałe budowle ochronne o odporności mniejszej niż 0,03 MPa, w tym schrony oraz zakryte rowy (szczeliny przeciwlotnicze) podlegają zakwalifikowaniu jako ukrycia kategorii II, a w wyjątkowych przypadkach (konstrukcja naziemna, nieosłonięta nadkładem ziemnym) jako ukrycia kategorii III.

§ 57

O zaktualizowaniu danych ewidencyjnych, o których mowa w § 54–56, szef obrony cywilnej gminy informuje pisemnie szefa obrony cywilnej województwa, za pośrednictwem szefa obrony cywilnej powiatu.

§ 58

Z ewidencji budowli ochronnych wykreśla się wyłącznie budowle ochronne trwale nienadające się na potrzeby ochrony ludności z powodu:

- 1) wydania pozwolenia na rozbiórkę budowli ochronnej;
- 2) wydania pozwolenia na rozbiórkę budynku, w którym znajduje się budowla ochronna;
- 3) wydania pozwolenia na przebudowę konstrukcji nośnej, powodującą niespełnienie wymagań ochronnych określonych w załączniku do wytycznych;
- 4) w przypadku budowli wolnostojących – usytuowania w odległości większej niż 250 metrów od miejsca stałego przebywania ludzi, którzy mają z niej korzystać;
- 5) zlokalizowania instalacji zagrażających bezpieczeństwu wymienionych w części I załącznika do wytycznych;
- 6) usytuowania w terenie, które nie spełnia wymogów bezpieczeństwa określonych w części I załącznika do wytycznych;
- 7) uszkodzenia konstrukcji nośnej powodującego niespełnienie wymagań ochronnych, które powstało z przyczyn niezwiązanych z użytkowaniem – jeżeli remont jest technicznie niemożliwy lub ekonomicznie nieracjonalny;

- 8) zalania wodami gruntowymi lub skażenia, które powstało z przyczyn niezwiązanych z użytkowaniem – jeżeli remont jest technicznie niemożliwy lub ekonomicznie nieracjonalny.

§ 59

Szef obrony cywilnej gminy (wójt, burmistrz, prezydent miasta) uzgadnia z organem architektoniczno-budowlanym właściwym terenowo w sprawach wydawania pozwoleń na rozbiórkę lub przebudowę sposób informowania o wydanych pozwoleniach na rozbiórkę lub przebudowę konstrukcji nośnych budowli ochronnych i budynków, w których znajdują się budowle ochronne.

§ 60

Stwierdzenie przez szefa obrony cywilnej gminy przesłanek powodujących niespełnienie wymagań ochronnych określonych w § 58 pkt 4–8 jest możliwe na podstawie ekspertyzy budowlanej.

§ 61

W przypadku otrzymania zgłoszenia lub powzięcia informacji o trwałej nieprzydatności budowli ochronnej, szef obrony cywilnej gminy niezwłocznie weryfikuje zaistnienie przesłanek określonych § 58.

§ 62

W przypadku braku przesłanek do zdjęcia budowli ochronnej z ewidencji, szef obrony cywilnej gminy w ramach prowadzonej ewidencji może zmienić klasyfikację budowli ochronnej do odpowiedniej kategorii (np. ukrycie do doraźnego przygotowania) oraz zaktualizować dane o sposobie wykorzystania budowli ochronnej w czasie pokoju.

§ 63

Wniosek o wydanie zezwolenia na wykreślenie budowli ochronnej z ewidencji składa szef obrony cywilnej gminy do szefa obrony cywilnej województwa, za pośrednictwem szefa obrony cywilnej powiatu, załączając:

- 1) opis przyczyny uzasadniającej wykreślenie z ewidencji;
- 2) w przypadku wydania decyzji o pozwoleniu na rozbiórkę (przebudowę) – kopię decyzji organu architektoniczno-budowlanego, a w pozostałych przypadkach odpis

- protokołu inwentaryzacji budowli ochronnej przeprowadzonej przez komisję z udziałem przedstawiciela właściwego terenowo szefa obrony cywilnej;
- 3) w przypadkach określonych w § 58 pkt 4–8 – dodatkowo kopię ekspertyzy budowlanej sporządzonej przez uprawnioną osobę;
  - 4) odpis karty ewidencyjnej budowli ochronnej;
  - 5) propozycję zagospodarowania zdemontowanych sprawnych urządzeń schronowych obrony cywilnej (np. przyjęcie na magazyn sprzętu obrony cywilnej lub zamontowanie w innej budowli ochronnej).

§ 64

Wykreślenie budowli ochronnej z gminnej, powiatowej oraz wojewódzkiej ewidencji budowli ochronnych następuje z urzędu, w wyniku pisemnego zezwolenia szefa obrony cywilnej województwa, wydanego na podstawie oceny dokumentacji otrzymanej od szefa obrony cywilnej powiatu.

§ 65

Odpis zezwolenia na wykreślenie budowli ochronnej z ewidencji otrzymuje do wiadomości szef obrony cywilnej powiatu w celu aktualizacji danych ewidencyjnych.

§ 66

Z chwilą uzyskania zezwolenia szefa obrony cywilnej województwa na wykreślenie budowli z ewidencji, szef obrony cywilnej gminy wykonuje zalecenia zawarte w zezwoleniu wojewody, a ponadto:

- 1) w przypadku zdemontowania przez zainteresowany podmiot sprzętu obrony cywilnej, który można wykorzystać w innych budowlach ochronnych, zwłaszcza drzwi ochronno-hermetycznych, zaworów przeciwwybuchowych i klap wywiewnych – przyjmuje sprzęt do magazynu sprzętu obrony cywilnej i sporządza dowód przyjęcia;
- 2) jeżeli sprzęt będzie zamontowany w innej budowli ochronnej – sporządza protokół zamontowania.

§ 67

W przypadku stwierdzenia przez szefa obrony cywilnej województwa braku przesłanek do wykreślenia budowli ochronnej z ewidencji, może on nakazać szefowi obrony cywilnej gminy przekwalifikowanie budowli ochronnej do innej kategorii, np. na „ukrycie” lub „ukrycie do doraźnego przygotowania”.

§ 68

Przygotowanie oraz aktualizację ewidencji budowli ochronnych i ukryć do doraźnego przygotowania nadzorują:

- 1) Szef Obrony Cywilnej Kraju – w odniesieniu do szefów obrony cywilnej województw;
- 2) szefowie obrony cywilnej województw – w odniesieniu do szefów obrony cywilnej w jednostkach samorządu terytorialnego na terenie województwa;
- 3) szefowie obrony cywilnej powiatów – w odniesieniu do szefów obrony cywilnej w jednostkach samorządu terytorialnego na terenie powiatu.

§ 69

W ramach oceny przygotowań w zakresie ochrony ludności i obrony cywilnej w Polsce Szef Obrony Cywilnej Kraju podaje do publicznej wiadomości procentowe zestawienie miejsc w budowlach ochronnych i ukryciach do doraźnego przygotowania w stosunku do liczby mieszkańców w skali kraju, w poszczególnych województwach oraz miastach na prawach powiatu, z podaniem procentowego zwiększenia lub zmniejszenia liczby tych miejsc w porównaniu do roku poprzedniego.

Rozdział 4

Zasady użytkowania budowli ochronnych

§ 70

Budowle ochronne, z wyłączeniem obiektów specjalnego przeznaczenia (np. stanowisk kierowania, magazynów sprzętu obrony cywilnej), zaleca się użytkować jako obiekty podwójnej funkcji, pozostające w ciągłym użyciu, np. przejścia podziemne, komórki lokatorskie, sale zebrań, magazyny, szatnie, świetlice, obiekty kulturalne, sportowe, handlowe, szkoleniowe i inne.

§ 71

Możliwość zaadoptowania obiektu do funkcji ochronnej (doposażenie w specjalistyczne instalacje, wymianę filtropochłaniaczy, zgromadzenie niezbędnych zapasów wody i żywności) zaleca się dopiero w przypadku podwyższenia stanu gotowości obronnej państwa lub innego zagrożenia.

§ 72

Budowle ochronne należy użytkować zgodnie z przeznaczeniem i utrzymywać w należyтым stanie technicznym zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2018 r., poz. 1202, z późn. zm.) w sposób niepowodujący trwałego obniżenia wymagań ochronnych i pogorszenia warunków bezpieczeństwa.

§ 73

Zmiana sposobu użytkowania budowli ochronnej lub jej części podlega regulacji zawartej w art. 71 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2018 r., poz. 1202, z późn. zm.) i wymaga wydania przez szefa obrony cywilnej szebla gminnego karty uzgodnienia wykorzystania budowli ochronnej na cele niezwiązane z ochroną ludności.

§ 74

Jeżeli właścicielem budowli ochronnej jest nadzorowany przez właściwego terenowo szefa obrony cywilnej organ lub jednostka organizacyjna, która nie korzysta z jej pomieszczeń, zaleca się – o ile to możliwe – wynająć lub użyczyć budowlę ochronną organizacjom społecznym lub innym podmiotom, w celu zapewnienia bieżącego utrzymania i zapobieżenia degradacji obiektu.

§ 75

W przypadkach określonych w § 74 zaleca się uwzględnianie w umowie najmu (dzierżawy, użyczenia) niżej wymienionym wymagań:

- 1) wykorzystywania budowli ochronnej zgodnie z przeznaczeniem określonym w umowie, w sposób niepowodujący trwałego obniżenia walorów ochronnych;

- 2) utrzymywania elementów budowlanych oraz instalacji i urządzeń w należyтым stanie i sprawności technicznej;
- 3) zapewnienia bieżącej obsługi oraz konserwacji urządzeń i instalacji wykorzystywanych w czasie obowiązywania umowy;
- 4) umożliwienia dostępu osobom wykonującym obsługę bieżącą i konserwację oraz organom kontrolnym;
- 5) opuszczenia wynajętych pomieszczeń w trybie określonym w umowie, z jednoczesnym ich opróżnieniem z przedmiotów własnych i doprowadzeniem do pierwotnego stanu;
- 6) niewykonywania jakichkolwiek przeróbek budowlanych i instalacyjnych oraz zmian mogących negatywnie wpływać na walory ochronne i użytkowe budowli ochronnej, w szczególności powodować zawilgocenie obiektu, niszczenie urządzeń i wyposażenia, naruszenie konstrukcji, a w przypadku budowli ochronnych typu „schron” naruszenie szczelności;
- 7) nieinstalowania urządzeń oraz przechowywania materiałów, które mogą spowodować wybuch, pożar lub wydzielanie nieprzyjemnych trwałych zapachów.

Rozdział 5

Wymagania w zakresie obsługi bieżącej i konserwacji budowli ochronnych

§76

Konserwacja budowli ochronnej powinna odbywać się stosownie do potrzeb i obejmować zabiegi mające na celu opóźnienie tempa degradacji obiektu, niewpływające na zmianę jego parametrów technicznych:

- 1) zabezpieczenie elementów budowlanych, instalacji i urządzeń oraz sprzętu przed nadmiernym zużyciem i korozją;
- 2) wykonanie drobnych napraw i usunięcie usterek;
- 3) wymianę okresową elementów instalacji i urządzeń zgodnie z instrukcjami obsługi i dokumentacją fabryczną.

§ 77

W celu zabezpieczenia budowli ochronnych przed dewastacją, kradzieżami i dostępem osób postronnych należy zaopatrzyć je w trwałe zamknięcia.

Zasady w zakresie remontów i przygotowania budowli ochronnych

§ 78

Stanowiska kierowania obroną cywilną (SKOC) oraz stanowiska kierowania zadaniami obronno-mobilizacyjnymi (SKZO) na terenie całego kraju powinny być wyremontowane i modernizowane na bieżąco.

§ 79

Szefowie obrony cywilnej mogą, o ile są w posiadaniu, użyzyć innym podmiotom elementy wyposażenia z magazynów sprzętu obrony cywilnej na potrzeby doposażenia lub modernizacji budowli ochronnych lub dokonywać w tym celu bieżących zakupów niezbędnego sprzętu (np. drzwi ochronno-hermetycznych, urządzeń filtrowentylacyjnych, zaworów przeciwwybuchowych i klap wywiewnych) w ramach wykonywania ustawowych zadań z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej, planując wcześniej na ten cel środki, przy czym dofinansowaniu nie podlegają remonty i bieżące prace konserwacyjne, będące obowiązkiem właściciela lub zarządcy na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2018 r., poz. 1202, z późn. zm.) i rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 sierpnia 1999 r. w sprawie warunków technicznych użytkowania budynków mieszkalnych (Dz. U. poz. 836, z późn. zm.).

§ 80

Remont budowli ochronnej stanowi wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na przywróceniu jej elementom budowlanym oraz instalacjom i urządzeniom utraconych właściwości technicznych i użytkowych, a niestanowiących bieżącej konserwacji, przy czym dopuszczalne jest stosowanie wyrobów budowlanych innych niż te, których użyto w stanie pierwotnym, uwzględniając rodzaje materiałów stosowanych w budownictwie ochronnym.

§ 81

W budowlach ochronnych dopuszcza się zdemontowanie niezdatnych do użytku urządzeń filtrowentylacyjnych oraz innych nieużywanych elementów technicznego wyposażenia budowli ochronnej z wyjątkiem:

- 1) zaworów odcinających w układach instalacyjnych;

- 2) podejść i poziomów instalacji niezbędnych do odtworzenia funkcji budowli ochronnej, w tym czerpni, przewodów doprowadzających powietrze z zewnątrz;
- 3) elementów płaszczyzny ochronnej, w tym drzwi ochronno-hermetycznych, wywiewnych klap schronowych i zaworów przeciwwybuchowych;
- 4) likwidacji wyjść zapasowych.

§ 82

W przypadku pozbawienia budowli ochronnej wentylacji mechanicznej (np. urządzenia filtrowentylacyjnego), ze względów bezpieczeństwa w pomieszczeniach należy bezwzględnie zapewnić wentylację grawitacyjną, a budowla ochronna podlega przekwalifikowaniu na „ukrycie”.

§ 83

W przypadku stwierdzenia ingerencji w budowlę ochronną naruszającej § 81–82, w celu wyegzekwowania przywrócenia należytego stanu technicznego zaleca się stosowanie przez szefa obrony cywilnej gminy (wójta, burmistrza, prezydenta miasta) upoważnienia określonego w § 10 ust. 1 pkt 2–4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 r. w sprawie powszechnej samoobrony ludności (Dz. U. poz. 421), a w razie potrzeby zawiadomienie właściwego terenowo organu nadzoru budowlanego.

§ 84

Jeżeli wyjście zapasowe z budowli ochronnej, w tym kominiek nad czerpnią powietrza koliduje z projektowaną infrastrukturą drogową lub techniczną, inwestor projektowanej infrastruktury w uzgodnieniu z właściwym terenowo szefem obrony cywilnej powinien przenieść wyjście zapasowe w inną lokalizację odpowiadającą wymogom określonym w załączniku do wytycznych, ewentualnie zabezpieczyć szyb wyjścia zapasowego otwieranym włazem lub pokrywą studzienki, przy jednoczesnym zapewnieniu drożności głównej czerpni powietrza (w ścianie budynku lub innej lokalizacji).

§ 85

Zabezpieczenie szybu wyjścia zapasowego powinno uniemożliwić przedostawanie się wody deszczowej oraz zapewnić możliwość udroźnienia i przygotowania wyjścia zapasowego w przypadku podwyższenia stanu gotowości obronnej państwa lub innego zagrożenia.

§ 86

Ściany kominków wyjść zapasowych i czerpni powietrza usytuowane na terenach zielonych i w pobliżu placów zabaw zaleca się obudować lekką konstrukcją drewnianą z impregnowanych desek, którą w razie potrzeby można zdemontować.

§ 87

Szef obrony cywilnej gminy (wójt, burmistrz, prezydent miasta) nie powinien wydać zezwolenia na likwidację wyjść zapasowych z budowli ochronnych na podległych mu terenach będących własnością jednostki samorządu terytorialnego.

§ 88

W przypadku usytuowania wyjść zapasowych (kominków) na terenach będących własnością jednostek samorządu terytorialnego, za konserwację i remonty części naziemnej odpowiadają podległe szefowi obrony cywilnej gminy (wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta) jednostki organizacyjne realizujące zadania z zakresu utrzymania dróg i zieleni.

§ 89

W zależności od stanu gotowości obronnej państwa zaleca się następujące stopnie przygotowania budowli ochronnych:

- 1) w czasie stałej gotowości obronnej państwa – częściowe przygotowanie, chyba że z innych przepisów lub bieżących potrzeb wynika potrzeba przygotowania pełnego, lub w gotowości eksploatacyjnej;
- 2) w czasie stałej gotowości obronnej państwa, w przypadku stanowisk kierowania obroną cywilną (SKOC) oraz stanowisk kierowania zadaniami obronno-mobilizacyjnymi (SKZO) – pełne przygotowanie;
- 3) w przypadku podwyższenia stanu gotowości obronnej państwa – gotowość eksploatacyjną.

§ 90

Budowle ochronne przejściowo pozbawione funkcji ochronnej, które przestały spełniać wymagania w zakresie przygotowania częściowego, zwłaszcza piwnice o wzmocnionej konstrukcji i zakryte rowy (szczeliny) przeciwlotnicze, należy przekwalifikować do kategorii „ukrycia do doraźnego przygotowania”.

§ 91

W przypadku pomieszczeń zakwalifikowanych jako „ukrycia do doraźnego przygotowania” w czasie stałej gotowości obronnej państwa nie wymaga się żadnego przygotowania, a w przypadku podwyższenia stanu gotowości obronnej państwa właściciele lub zarządcy przystosowują te pomieszczenia do funkcji ochronnej w miarę dostępnych środków i możliwości, w ramach powszechnej samoobrony, zgodnie z art. 173 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2018 r., poz. 1459, z późn. zm.).

§ 92

Częściowe przygotowanie budowli ochronnych obejmuje:

- 1) zapewnienie wymaganej odporności konstrukcji nośnej;
- 2) zamontowanie drzwi odpowiedniego typu (również w otworze wyjścia zapasowego), z wyłączeniem budowli ochronnych zakwalifikowanych jako ukrycia do doraźnego przygotowania;
- 3) wykonanie podejść i poziomów instalacji niezbędnych do obsługi budowli ochronnej;
- 4) wykonanie instalacji wentylacyjnej, a w przypadku budowli ochronnych typu „ukrycie” – kanałów wentylacyjnych zapewniających wentylację grawitacyjną z uwzględnieniem wymagań ochrony przeciwpożarowej;
- 5) w budowlach ochronnych wyposażonych wyłącznie w wentylację mechaniczną, bez zapasowego napędu ręcznego wentylatora i awaryjnego źródła zasilania – wykonanie przyłącza umożliwiającego zasilanie wentylatora z przenośnego agregatu prądotwórczego ustawionego na zewnątrz budowli ochronnej (zaleca się wykorzystanie tunelu wyjścia zapasowego do poprowadzenia przewodu);
- 6) zamontowanie niezbędnych zaworów odcinających na instalacjach;
- 7) zapewnienie wyjścia zapasowego, a w ukryciach przewidzianych do doraźnego przygotowania, wyznaczenie miejsca planowanego wykonania lub udrożnienia wyjścia zapasowego;
- 8) w nowo projektowanych budowlach ochronnych typu „schron” – zamontowanie kompletnego urządzenia filtrowentylacyjnego;
- 9) w nowo projektowanych budowlach ochronnych typu „schron” – wykonanie szczelnych przejść instalacji przez ściany zewnętrzne i stropy.

§ 93

Pełne przygotowanie budowli ochronnych obejmuje czynności, jak w przygotowaniu częściowym, a ponadto:

- 1) zapewnienie wymaganego układu funkcjonalnego pomieszczeń;
- 2) przygotowanie wyjścia zapasowego do użycia;
- 3) wyposażenie drzwi hermetycznych lub ochronno-hermetycznych w uszczelki;
- 4) wykonanie wszystkich niezbędnych instalacji oraz dostosowanie istniejących instalacji do wymogów technicznych określonych w załączniku do wytycznych;
- 5) zamontowanie pozostałych urządzeń (np. agregaty prądotwórcze) oraz elementów wyposażenia pomieszczeń (np. sanitariaty, ławki);
- 6) oznakowanie stref dojścia do schronu (ukrycia) wewnątrz budynku;
- 7) wyznaczenie dozorczy budowli ochronnej spośród mieszkańców budynku lub pracowników zakładu pracy;
- 8) w przypadku budowli ochronnych typu „schron” – sprawdzenie i ewentualną naprawę lub wymianę urządzenia filtrowentylacyjnego;
- 9) w przypadku budowli ochronnych typu „schron” – sprawdzenie i ewentualne naprawienie szczelności przejść instalacji przez ściany zewnętrzne i stropy.

§ 94

Doprowadzenie budowli ochronnych do gotowości eksploatacyjnej obejmuje czynności, jak w przygotowaniu częściowym i pełnym, a ponadto:

- 1) przygotowanie pomieszczeń do natychmiastowej gotowości na przyjęcie osób;
- 2) wymianę zużytych lub przeterminowanych filtropochłaniaczy w urządzeniach filtrowentylacyjnych;
- 3) zgromadzenie niezbędnych zapasów, w szczególności wody, leków, środków czystości, środków ochrony osobistej oraz żywności przy założeniu, że żywienie oparte będzie o produkty spożywcze przetworzone – koncentraty o dużej trwałości i maksymalnym ograniczeniu obróbki cieplnej, przy czym zgromadzone zapasy powinny zapewnić warunki do ciągłego przebywania ludzi bez potrzeby korzystania z pomocy z zewnątrz (okres autonomii) przez 3 doby;

- 4) wyposażenie budowli ochronnej w przyrządy kontrolno-pomiarowe, sprzęt logistyczny, ratowniczy i przeciwpożarowy stosownie do ustaleń w tym zakresie zawartych w planach obrony cywilnej oraz z uwzględnieniem przepisów szczegółowych z zakresu ochrony przeciwpożarowej dla obiektów przeznaczonych na pobyt ludzi;
- 5) wyposażenie budowli ochronnej w radioodbiornik tranzystorowy na baterie do odbioru wiadomości i komunikatów;
- 6) w przypadku budowli ochronnych typu „schron” o pojemności powyżej 300 osób zaleca się wyposażenie pomieszczeń w środki łączności zapewniające możliwość porozumiewania się w układzie zewnętrznym oraz w układzie wewnętrznym – pomiędzy pomieszczeniem służby schronowej a stanowiskami pracy tej służby i komorami schronowymi, przy czym łączność w schronie powinna być zorganizowana na bazie istniejącej łączności za pomocą wszelkich dostępnych urządzeń łączności, włączonych do sieci uruchamianej doraźnie w ramach doprowadzenia schronu do pełnej gotowości techniczno-eksploatacyjnej;
- 7) w przypadku schronów stanowisk kierowania – wyposażenie pomieszczeń do pracy w środki łączności, włączone do istniejącego na terenie zakładu pracy systemu łączności oraz w urządzenie do sterowania istniejącym na terenie zakładu systemem ostrzegania i alarmowania pracowników, w oparciu o kartę realizacji zadań obrony cywilnej dla danego zakładu pracy, w którego zasobach funkcjonują budowle ochronne;
- 8) powołanie w ramach formacji obrony cywilnej lub spośród użytkowników budowli ochronnej drużyny schronowej do obsługi bieżącej, zapewnienia porządku i obrony przeciwawaryjnej;
- 9) przeszkolenie ratowników drużyny schronowej, a w przypadku bezpośredniego użycia funkcji schronu (ukrycia), wyznaczenie stałych dyżurów.

§ 95

Szefowie obrony cywilnej nadzorują stan przygotowania budowli ochronnych, ze szczególnym uwzględnieniem budowli ochronnych należących lub nadzorowanych przez organy administracji publicznej.

Rozdział 7

Zasady przygotowania ukryć doraźnych

§ 96

W przypadku braku dostatecznej liczby miejsc w istniejących budowlach ochronnych stosuje się doraźne ukrycia chroniące ludność przed możliwymi zagrożeniami.

§ 97

W okresie pokoju, w celu ochrony przed skutkami ekstremalnych zjawisk pogodowych (huraganów i trąb powietrznych), wykorzystuje się pomieszczenia istniejących budynków o konstrukcji żelbetowej lub murowanej (najlepiej piwnice i podpiwniczenia) lub zawczasu przygotowane doraźne ukrycia w formie wolnostojącej chroniące przed obrażeniami od spadających elementów konstrukcji budynków i drzew połamanych silnym wiatrem.

§ 98

W przypadku podwyższenia stanu gotowości obronnej państwa lub innego zagrożenia, w celu ochrony przed założonymi czynnikami rażenia, przygotowuje się doraźne ukrycia poprzez adaptację istniejących obiektów budowlanych lub w formie wolnostojącej.

§ 99

Przedsięwzięcia, o których mowa w § 96–98, z wyłączeniem przygotowania prostych ziemianek, rowów ziemnych (okopów), ukryć z elementów prefabrykowanych oraz prac niepowodujących ingerencji w ustrój nośny budynków, należy wykonywać pod nadzorem właściwego miejscowo organu nadzoru budowlanego lub osoby, która posiada uprawnienia

do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie w zakresie kierowania budową lub innymi robotami budowlanymi.

§ 100

Przygotowanie doraźnych ukryć nie jest wymagane, jeżeli w obiekcie budowlanym lub na terenie przynależnym, w odległości nieprzekraczającej 150 m znajduje się dostateczna liczba miejsc w istniejących budowlach ochronnych.

§ 101

Doraźne ukrycie może być wspólne dla zespołu budynków, przy czym zaleca się, aby odległość od miejsca stałego przebywania ludzi, którzy mają z niego korzystać, nie przekraczała 150 metrów.

§ 102

Doraźne ukrycia ułożone z prefabrykowanych przepustów ramowych, kręgów betonowych lub wykonane w formie rowów ziemnych (okopów) chroniące przed skutkami ekstremalnych zjawisk pogodowych są zalecane do stosowania na polach namiotowych i w bazach harcerskich usytuowanych w lasach i rejonach zadrzewionych, w przypadku braku możliwości zapewnienia ukrycia przebywających tam osób w budynkach murowanych.

§ 103

W przypadku określonym w § 102, na terenach zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, użytkownik terenu uzgadnia przygotowanie doraźnego ukrycia z właściwym terenowo nadleśnictwem, które wskazuje odpowiednią lokalizację ukrycia, sposób wykonania i rodzaj użytych materiałów.

§ 104

W przypadku podwyższenia stanu gotowości obronnej państwa lub innego zagrożenia, zaleca się przygotowywanie doraźnych ukryć chroniących przed skutkami działań zbrojnych w ramach powszechnej samoobrony:

- 1) dla pracowników i interesantów budynków użyteczności publicznej;

- 2) dla osób wykonujących pracę na terenie zakładów o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym;
- 3) dla ludności zamieszkałej w miastach;
- 4) dla użytkowników budynków – w budynkach mieszkalnych lub administracyjnych przeznaczonych na pobyt ludzi, usytuowanych w odległości poniżej 100 metrów od granicy terenów zamkniętych niezbędnych dla obronności państwa.

§ 105

1. Jeżeli najbliższy teren, którego usytuowanie lub wymiary umożliwiają przygotowanie doraźnego ukrycia położony jest na terenie należącym do gminy, gmina wyraża zgodę na zaplanowanie miejsca doraźnego ukrycia na swoim terenie, przy czym zawarcie umowy użyczenia terenu przewiduje się dopiero w razie konieczności budowy doraźnego ukrycia.
2. Za przygotowanie miejsc doraźnego ukrycia na terenach publicznych należących do jednostek samorządu terytorialnego odpowiadają szefowie obrony cywilnej, wykorzystując w szczególności:
  - 1) środki własne, w szczególności rezerwy celowe na realizację zadań własnych z zakresu zarządzania kryzysowego, o których mowa w art. 26 ust. 4 ustawy o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1401, z późn. zm.);
  - 2) dotacje na dofinansowanie zadań własnych z zakresu zarządzania kryzysowego, o których mowa w art. 26 ust. 5 ustawy o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1401, z późn. zm.);
  - 3) wsparcie Sił Zbrojnych RP, jednostek Obrony Terytorialnej, jednostek Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, ochotniczych straży pożarnych, formacji obrony cywilnej, organizacji harcerskich i działających na rzecz obronności oraz ludności organizującej się w ramach powszechnej samoobrony.

§ 106

W czasie podwyższenia stanu gotowości obronnej państwa lub innego zagrożenia, szef obrony cywilnej gminy (wójt, burmistrz, prezydenta miasta) powołuje komisję do spraw budowy ochronnych z udziałem pracownika urzędu gminy (miasta) właściwego w sprawach oceny stanu technicznego budynków, która koordynuje przygotowanie doraźnych ukryć wolnostojących na terenach publicznych oraz we współpracy z zainteresowanymi podmiotami pomaga wybrać odpowiedni sposób realizacji tych przedsięwzięć na terenie zakładów pracy, wspólnot mieszkaniowych lub w budynkach prywatnych, w szczególności poprzez ocenę przydatności pomieszczeń na doraźne ukrycia lub wskazanie lokalizacji ukrycia wolnostojącego.

§ 107

Warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać ukrycia doraźne określa rozdział 15 w części I załącznika do wytycznych.

Suski
Leszek SUSKI
SZEŃ

OBRONY CYWILNEJ KRAJU